BREGENTVED SLOTS KAPEL

HASLEV SOGN. RINGSTED HERRED

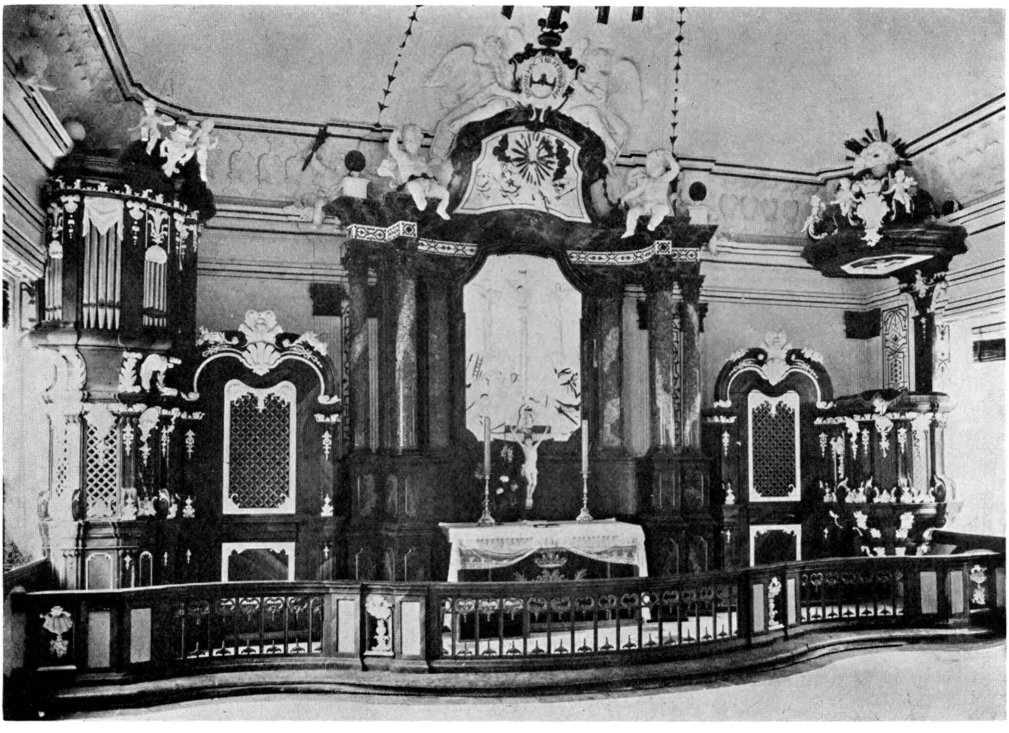
Bregentved, der nævnes som Hovedgaard o. 1375, tilhørte gennem Middelalderen og senere ved Arv eller Køb forskellige Adelsslægter (sml. Inventaret i Sognekirken Haslev). 1746 skænkede Frederik den Femte Gaarden til Overhofmarskalk Adam Gottlob Moltke, der 1750 fik sine Besiddelser ophøjet til Grevskabet Bregentved. Det er endnu i Slægtens Eje. Det nuværende Bregentved Slot stammer fra 1887—91, men af den ældre Bygning er bevaret den to Stokværk høje Nordfløj, sikkert opført af Frederik Urne, der ejede Gaarden 1630—58. I det nederste Stokværk, mod Vest, fandtes Gaardens ***Kapel,*** et Rum med 10 dobbelte Vinduer og Plankegulv, Alter af Sten, Prædikestol, Læsepult og et lille Orgel (»Positiv«)[1]. Daab og Altergang i Kapellet[2] nævnes 1657, 1671, 1677, 1681. Povl Løvenørn[3], der købte Bregentved 1731, lod foretage en omfattende Restaurering af Gaarden, især af Kapellet, som blev flyttet op i Nordfløjens andet Stokværk. En Indskrifttavle over Indgangen melder, at Arbejdet var afsluttet 1735.

Kapellet er indrettet til Privatbrug og derfor ikke tilgængeligt for Offentligheden.

Kapellet ligger paa første Sal i Vestenden af Nordfløjen. Det har Alteret i Vest, to Døre i Østvæggen og to Vinduer i begge Sidevægge, idet det aflangt rektangulære Rum optager hele Fløjens Bredde. Af Dørene fører den ene ud til en Korridor for Trapperummet, den anden ind til en Herskabsstol, der er indrettet som en særlig Stue ved Kapellets Østende. Den har over en lav Brystning en stor fladbuet Aabning med dobbelte Skydevinduer i Væggen ind til Kapellet, midt mellem de to Døre (Fig. 2).

Rummet er indrettet af Povl Løvenørn i fornem, sirlig Senbarok med Regenceornamenter. Som paavist af Christian Elling[4], minder Kapellet i sin Stil saa stærkt om Lauritz Thurahs (Eremitagen), at det maa tilskrives denne Kunstner, og det vides tilmed positivt, at Billedhuggeren Joh. Fr. Hännel, der andetsteds blev benyttet af Thurah, ogsaa arbejdede paa Bregentved-Kapellet[5].

Væggene og det fladt hvælvede Loft, i hvis Langsider smalle Loftsvinduer skærer sig ind, har rigt Stukkaturarbejde med Forgyldning. Midt i hver af Sidevæggene er et stort Vægfelt (o. 2,25 x 2,60 m) med Stukrelief, i Nord: Moses med Lovens Tavler omgivet af andre gammeltestamentlige Skikkelser (Aaron, Josva, David, o. a.), i Syd en tilsvarende nytestamentlig Komposition:

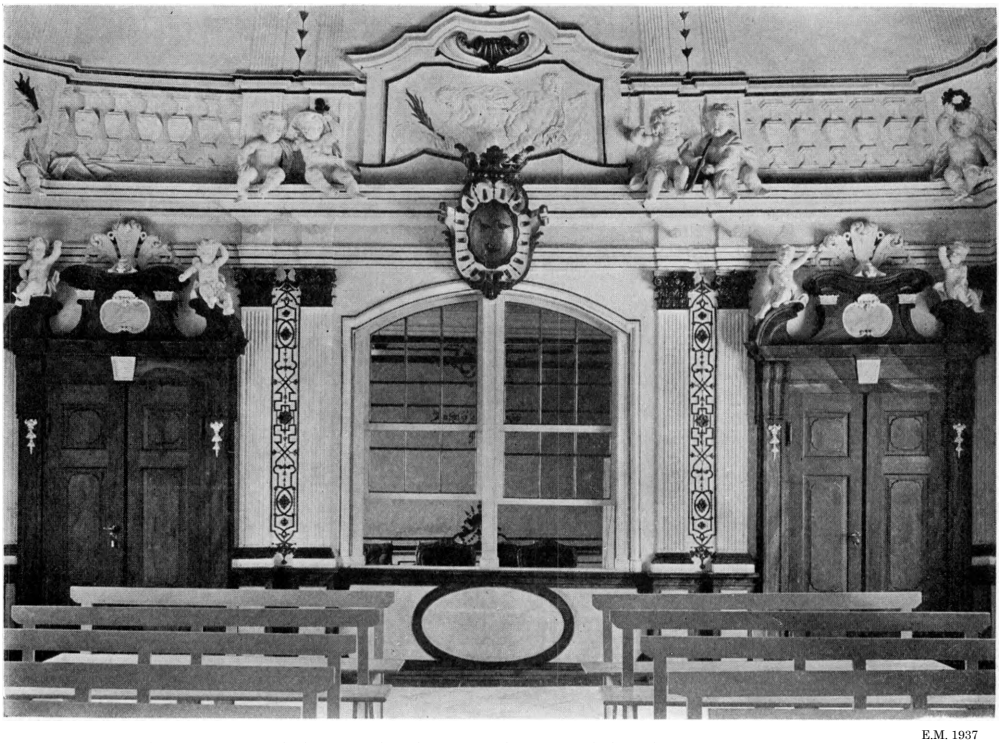
Hude fot.

Fig. 1. Bregentved Slots Kapel. Indre, set mod Vest.

Kristus farende til Himmels, fulgt af Engle, som bærer en Alterkalk, ved Siden Johannes Døberen pegende mod Kristus (»Se det Guds Lam«) og en Engel, som hælder Daabsvand op i et Fad; i det modsatte Hjørne en Engel skrivende i en stor Bog. Mellem Reliefferne og Vinduerne, der har forkroppede Indfatninger og stilkkerede Smige, er dobbelte, kannelerede Pilastre med forgyldte korintiske Kapitæler, indbyrdes adskilte af et smalt Felt med knækket Baandornamentik. Lignende Pilaster-Par findes paa hver Side af Alteret og af Herskabsstolens Vindue; ogsaa i Rummets Hjørner er der Pilastre.

Over den stærkt udladende Gesims hæver det festlige Loftshvælv sig, forneden med en perspektivisk Balustrade, mens hele det midterste Parti optages af en mægtig, forgyldt, skyrandet Glorie omkring de hebraiske Tegn for Jahve, som staar forgyldt paa blaa Blind. Paa Gesimsen foran Balustraden og ogsaa over Vægfelternes Indfatninger er, for at bryde Arkitekturens Strenghed, anbragt talrige buttede, nøgne Smaabørn i alle Slags Stillinger.

De to Dore (Fig. 2) har ind mod Kapellet portalagtige Indfatninger med tungt, svejfet, brudt Topstykke, hvorpaa lignende Smaabørn som Gesimsens. Kunstnerhaanden synes dog at være en anden, mindre elegant, eller ogsaa skyldes Stilforskellen mellem Væggenes Stuk og Dørenes Snitværk blot Ændringen i Materiale. Paa Dørenes anden Side har Topstykket det samme forgyldte

E.M. 1937

Fig. 2. Bregentved Slots Kapel. Indre, set mod Øst (Herskabsstolen).

Regenceornament, med en Muslingskal omgivet af knækkede Baand, som ellers findes ved Bygningens Døre. Gulvet er lagt med hvide og — langs Væggen — sorte Marmorfliser. Tidligere var Løvenørns Vaaben indlagt i Sten foran Alteret[8]. Midt paa Østvæggen, over Herskabsstolen sidder, udskaaret i Træ, Moltkes Vaaben, opsat efter at Bregentved var overgaaet til denne Slægt. 1759 fandtes her Løvenørns og Hustrus Vaaben.

Herskabsstolens Vægge har Lærredstapeter med malede Rokoko-Ornamenter; paa Østvæggen en (allerede 1759 omtalt) forgyldt Frakturindskrift: »Min Siel, lof Herren, og glem icke noget af alt det gode, som hand haver giort mig«. I et Hjørne en lille Jernovn med den norske Løve over Indfyringslaagen og paa Langsiden en Kvinde holdende Skjolde med Christian VI.s og hans Dronnings Navnecifre.

INVENTAR

Kapellets nuværende Udsmykning stammer fra Opførelsestiden omkr. 1735 og skyldes, som nævnt, Thurah og Hännel. Det ældre Inventar (Altertavle, Prædikestol, Orgel, sml. S. 575) fra det gamle Kapel blev ikke overført til det nye[6].

Alterbord, af Fyr, dækket af *Alterklæde,* af rødt Fløjl med Guldgalloner og Løvenørns Monogram samt Aarstallet 1736 i Guldbroderi.

Altertavlen (Fig. 1), fra o. 1735, er en korintisk Pilaster- og Søjleportal, komponeret sammen med Rummets Vestvæg. Storstykket indrammes af to hjørnestillede Pilastre og flankeres af to fremspringende, trekoblede Søjlestillinger over dobbelte Postamenter; den bageste »Søjle« dannes af to hjørnestillede Pilastre. Storfeltet har en Korsfæstelsesgruppe i lavt Stukrelief. Ved Foden af de tre meget høje Kors staar Jesu Moder, Maria Magdalena, Johannes, Krigere og Jøder. Paa den forkrøppede Gesims sidder to Børn med Guirlander, og bag dem paa Loftets Gesims to fakkelbærende Børn. Topstykket (Fig. 3), der indgaar i Gesimsens Stukdekoration, har et Relief af Opstandelsen og krones af to siddende Engle, der mellem sig bærer en Kartouche, hvori et Hjerte, holdt af to Hænder. Fremstillingen og den omløbende Randskrift, med forgyldte Versaler: »Domine, hoc Tibi retribuamus« (»Herre, dette — vort Hjerte — vil vi yde Dig til Gengæld«) danner Svaret paa den over Indgangsportalen til Nordfløjen anbragte Indskrift[7]. Her findes Løvenørns og Hustrus Vaaben og i et Skriftbaand: »Domine, quid retribuamus?« (»Herre, hvad skal vi give Dig til Gengæld?«).

Altertavlens Rammeværk er af marmoreret Træ, Søjler og Pilastre af rødt, flammet Marmor; Kapitæler og Baser af forgyldt Træ og Gibs. Stukdekorationen staar hvid med forgyldte Enkeltheder.

Altersølv. Kalk (Fig. 6), af kbh. Prøvesølv 1726, 17,8 cm høj, med sekstunget, foldet Fod, sekssidet Skaft, rund, riflet Knop, oprindelig Kumme, hvorpaa graveret, kronet Spejlmonogram: L (Løvenørn) over Aarstallet 1736; Mestermærke for Nicolai Junge 172[5] (Olrik 382). *Disk,* med graveret Cirkelkors, samme Monogram og Aarstal; ingen Mærker. *Kande* (Fig. 8), af kbh. Prøvesølv 1766, 25 cm høj, i knækket Rokokoform med fliget Munding; paa Siden graveret: FM, under Foden prikket: 36 1 2 q; Mestermærke for Johan Jacob Schrader 1761 (Olrik 265).

†Kande og *†Fad,* af Sølv, nævnes 1740[8].

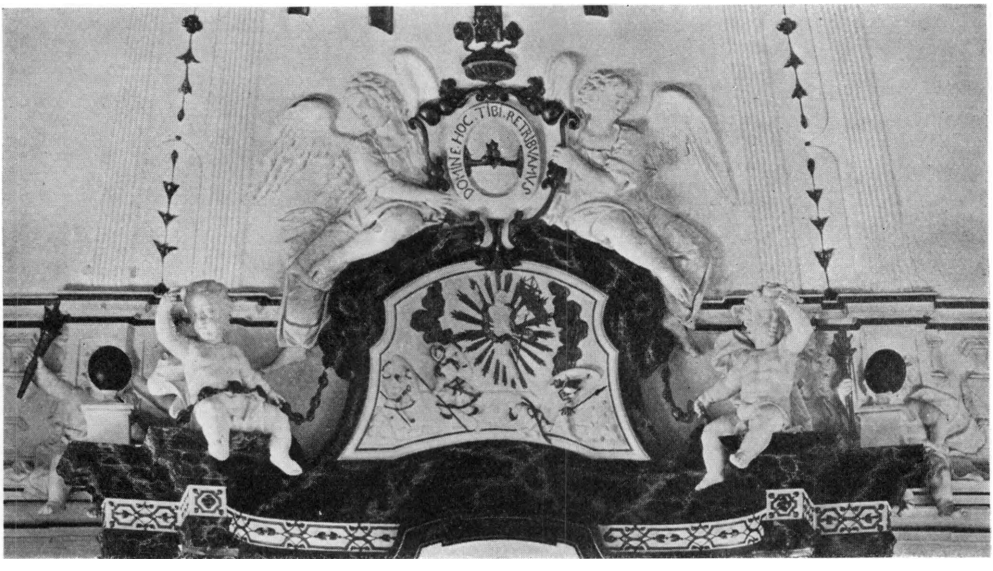
Alterstager (Fig. 7), af forsølvet Plet fra o. 1725, 48,5 cm høje, med tresidet Volut-Fod paa Dyrefødder, slankt Balusterskaft med riflede Led; paa Foden tre Kartoucher med graveret Spejlmonogram: L (sml. Kalk).

Alterkrucifiks, fra o. 1700—1750, af hvidt Marmor paa flammet Marmorkors, sort Fodstykke; foroven hvidt Skriftbaand med » I N R I « ; 110 cm højt.

Messehagel, af rødt, guldgalloneret Fløjl, med broderet Krucifiks, samtidig med Alterklædet.

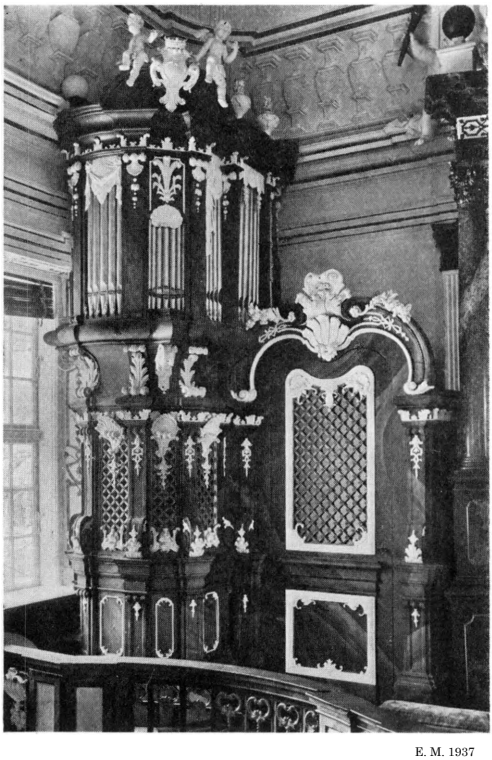
Alterskranke (sml. Fig. 1), af Træ, med udskaarne Led: Rækværk vekslende med Nicher mellem rektangulære Felter; marmoreret med hvidmalede og forgyldte Enkeltheder; samtidig med Prædikestol og Orgel.

Prædikestol (Fig. 5), af Fyr, i Rokoko, fra o. 1735, i Kapellets Nordvesthjørne (Fig. 1). De fire, smalle Fag adskilles af kraftige Volut-Led; under Gesimsen og

V. H. 1937

Fig. 3. Bregentved Slots Kapel. Altertavlens Topstykke.

E. M. 1937

V. H. 1937

Fig. 4—5. Bregentved Slots Kapel. Orgel og Prædikestol.

V. H. 193 7

Fig. 6—8. Bregentved Slots Kapel. Alterkalk 1736, Alterstage og Alterkande (S. 578).

over Fodlisten paasatte Rokokomonstre af Træ (Muslingeskaller og Bladmotiver). Den fremspringende Underbaldakin har kraftige Volut-Knægte med paasatte, stærkt krusede Blade. Ved en smal Niche staar Stolen i Forbindelse med Opgangsportalen, der krones af Volut-Buer, hvorimellem Muslingeskal og Bladværk. Dørens øvre Fylding har gennembrudt Gitterværk, den nedre er glat. Samtidig Himmel med svære Volut-Bøjler, hvorimellem Smaa-Engle, af hvilke to holder et kronet Vaaben (Feltet tomt) imellem sig; over Himlen Guds Øje i Skyer og Straaleglans, under Himlen Helligaandsduen. Stol, Opgang og Himmel er marmormalede; Storfelterne har et malet Gittermønster svarende til Opgangsdørens udskaarne.

Stoleværket er nyt. *Herskabsstol* sml. S. 575, 577.

Orgel (Fig. 4) i Kapellets Sydvesthjorne (Fig. 1), samtidigt med Prædikestolen. Indenfor den fire Fags Underbygning, med gennembrudt Gitterværk i de øvre Felter, har Organist og Bælgetræder deres Plads; Prydpiberne foroven er af Træ. Selve Orgelværket staar bag Portalen ved Alteret. Træværket har samme Udsmykning og Farver som Prædikestolen; Vaabenet foroven er tomt.

KILDER OG HENVISNINGER

Præsteindberetning 1759 (LA). — Undersøgt af P. N. og V. H. 1937.

Brasch: Gamle Ejere af Bregentved. Kbh. 1873. S. 498—545. Danske Herregaarde ved 1920. I. 1922. S. 426.

[1] Beskrivelse 1718; Brasch. S. 529. [2] Ove Juels Dagbog. Hist. Ts. 3. R. III, 556, 623, 640 f., 647. [3] A. P. Tuxen: Povl Vendelbo Løvenørn. Kbh. 1924. S. 278 f. Om Indskrifttavlen, se Brasch. S. 478. [4] Christian Elling: Slotte og Herregaarde i Barok og Rokoko. Kbh. 1928. S. 26. [5] Chr. Elling: Ledreborg. Kunstmuseets Aarsskrift 1933—34. S. 261 f., S. 275 Note 60. [6] Stykker af det gamle Inventar var (1740) hensat i Stueetagen; Brasch. S. 538. [7] Brasch. S. 477 f. [8] Brasch. S. 537.